

50. B Ö L Ü M

Psikotik Baba Nedeniyle Durumsal Kriz Altında Çocuk - Olgu Sunumu

Gökhan ORAL¹

Dilara AKAY²

Giriş

Geleneksel bakışla ebeveynlerin tanılanmış veya tanılanmamış psikopatolojilerine karşın çocukların risk altında olduğu açıkça ifade edilebilmektedir. Ruhsal iyi oluş halinde görülen birtakım bozukluklar ve dolayısıyla işlevselliğin azalması ya da neredeyse ortadan kalkması durumu ebeveynlerden birinde dahi mevcut olduğunda çocukların olumsuz reaksiyonlar geliştirdiği bilinmektedir.

Psikotik ebeveyne sahip çocukların genetik risk faktörlerine ilave olarak çevresel risk faktörlerinin koalisyonu çocuk ve ergenler için bir dizi zorluk oluşturmakta, yaşam kalitelerini önemli ölçüde olumsuz etkilemektedir. Çocuklarda sıklıkla uyumsuz davranışlar, duygulanımları anlamlandırılmama psikopatolojinin oluşumu ve gelişimini desteklemektedir. Uzun vadede ele alındığında sosyal entegrasyonda zayıflık, gelişimsel problemler, artan uyumsuz davranışlar ve yetişkinlik dönemi madde kullanımına yatkınlık gibi risk faktörleriyle karşılaşmaktadır. Bireysel farklılıklar perspektifinde değerlendirildiğinde ise yukarıda bahsedilen

risk faktörleri her koşulda çocuklarda meydana gelmemektedir. Bu noktadan yola çıkışla, psikotik ebeveyne sahip bir ailedeki çocukların tümünün etkilenmeyeceği gibi aynı düzeyde etkilenmeyeceği de bilinmektedir.

Psikopatolojisi bulunan ebeveyn, çocuğun ruhsal ve gelişimsel ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılayamama gibi doğrudan olumsuz nitelikler barındırabilmekte ya da dolaylı olarak diğer aile üyeleri üzerinden de çocuğa etki edebilmektedir. Örneğin annenin depresyonunun gelişiminde babanın psikopatolojisinin tetikleyici unsurlardan biri olması bu duruma atfedilmektedir. Dolayısıyla bir ebeveyndeki psikopatoloji kimi şartlarda her iki ebeveyni de kapsayarak bir çember oluşturabilmekte çocuğun davranış problemleri geliştirmesinde tetikleyici rol oynayabilmektedir.

Çocuk ruh sağlığı ve gelişimine ilişkin geleneksel perspektifler, anne ve çocuk uyumunu ön planda tutmakta ve sıklıkla bu bakış üzerinden yaklaşmaktadır. Dolayısıyla baba ve çocuk uyumunu ele alan ve psikotik bozukluğu olan bir babaya sahip çocuklara ilişkin yapılan çalışma-

¹ Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, gokhanoral@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler, akaydilara@gmail.com

ve gelişimini sarsabilmektedir. Aile yapısında etkileşimin kaliteli biçimde oluşması ve devam etmesi çocukların ileriki yaşamlarında duygusal açıdan sağlıklı bireyler olmalarına etki edeceğinden olgunun öznesi olan çocuğun yanı sıra aile içindeki diğer çocukların da birtakım risklerle karşılaştığı açıkça ifade edilebilir. Bu noktada psikotik ebeveynle aynı çatıda yetişen çocukların bir kuruma verilmesi ya da ebeveynlerin desteklenerek çocuğun aile ile bir arada büyümesine ilişkin çeşitli tartışmalar devam etmektedir. Kimi durumlarda çocukları, çocuk esirgeme hizmetlerine dâhil etmek yerine; klinik takiplerinin yapılması, eğitim ve destek hizmetlerinin sağlanması yeterli olabilmektedir. Her iki koşulda da ebeveynlere uygun destek sağlanarak, bakım vermede ebeveynleri donanımlı hale getirmek çocuk refahı açısından oldukça kritiktir. Bu doğrultuda psikotik ebeveynlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi, desteklenmesi ve sunulan destek hizmetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.⁷

Sonuç olarak dezavantajlı aile yapısı, ekonomik koşullar, genetik vb. risk faktörleri nedeniyle ihmal edilmiş ve mağdur konumuna getirilmiş çocuklar, yaşamları boyunca yeniden çeşitli mağduriyetler deneyimleyebilmektedir.⁵ Her ne kadar dezavantajlı koşullar altında bulunmanın olumsuz etkileriyle karşılaşılsa da çocuğun gelişimini destekleyecek terapi ve tedavi mekanizmaları önleyici ya da rehabilite edici yönüyle yadsınamayacak derecede önemli destekleyicilerdir.⁷ Mevcut riskleri en aza indirebilmek, olası mağduriyetleri engelliyebilmek adına çocukların; koruyucu, önleyici ve rehabilite edici kanun ve protokollerde sabit kılınmış haklarına erişimleri sağlanarak yüksek yararları gözetilmelidir. Çocukların yararını gözetmeyi ve haklarını korumayı misyon edinen paydaşlardan sivil toplum kuruluşlarının üstüne düşen sorumluluğu alması benimsediği anlayışın gerekliliklerindedir. Geniş yelpazede bir yaklaşımla; sağlık, eğitim hizmetleri, teknoloji

ve sosyal hizmet kurumları vb. kolların koordinasyonu sağlanmalı ve güçlendirilmelidir. Bir başka deyişle risk altında bulunan çocukların bireysel ve toplumsal açıdan işlevselliklerinin korunması ve gelişimlerinin desteklenmesinde rol alan paydaşlarla işbirliği sağlanarak gerekli müdahaleler ivedilikle yapılmalı ve hak ihlalleri önlenmelidir.

Kaynaklar

1. Reupert, A., & Maybery, D. (2016). What do we know about families where parents have a mental illness? A systematic review. *Child & Youth Services*, 37(2), 98-111. doi:10.1080/0145935x.2016.1104037
2. Healy, Sarah J.; Lewin, Jona; Butler, Stephen; Vaillancourt, Kyla; Seth-Smith, Fiona (2016). Affect recognition and the quality of mother-infant interaction: understanding parenting difficulties in mothers with schizophrenia. *Archives of Women's Mental Health*, 19(1), 113-124. doi:10.1007/s00737-015-0530-3
3. Gladstone, B. M., Boydell, K. M., Seeman, M. V., & McKeever, P. D. (2011). Children's experiences of parental mental illness: a literature review. *Early intervention in psychiatry*, 5(4), 271-289. doi:10.1111/j.1751-7893.2011.00287.x
4. Goodman, S. H., Rouse, M. H., Connell, A. M., Broth, M. R., Hall, C. M., & Heyward, D. (2011). Maternal depression and child psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical child and family psychology review*, 14(1), 1-27.
5. Bee, P., Bower, P., Byford, S., Churchill, R., Calam, R., Stallard, P., & Abel, K. (2014). The clinical effectiveness, cost-effectiveness and acceptability of community-based interventions aimed at improving or maintaining quality of life in children of parents with serious mental illness: a systematic review.
6. Gladstone BM., Boydell KM., Seeman MV. & McKeever PD. (2011). Children's experiences of parental mental illness: a literature review. *Early Interv Psychiatry*; 5(4):271-289.
7. Hornor, G. (2014). Child neglect: Assessment and intervention. *Journal of Pediatric Health Care*, 28(2), 186-192.
8. Campbell L., Hanlon M., Poon AWC., Paolini S., Stone M., Galletly C., et al. The experiences of Australian parents with psychosis: The second Australian national survey of psychosis. *Aust N Z J Psychiatry* 2012; 46:890-900
9. Ranning, A., Laursen, T. M., Thorup, A., Hjorthøj, C., & Nordentoft, M. (2015). Serious mental illness and disrupted caregiving for children: a nationwide, register-based cohort study. *The Journal of clinical psychiatry*, 76(8), 0-0.